

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No3
MAXSUS SON

BAKALAVR TALABALARINING MAQOLALARI TO'PLAMI

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr.
2026-yil, aprel.*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanov Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

BUXGALTERIYA VA EKOLOGIK HISOBOT (ESG HISOBOTLARI).....	21
Abdulkarimov Qamariddin Isroiljon o'g'li, Abdurashidov Faxriddin Fazliddin o'g'li, Beknazarov Zafarjon Ergachevich	
YASHIL INVESTITSİYALARNI RIVOJLANTIRISH – BARQAROR IQTISODIY O'SISHNING ASOSIY YO'NALISHI	26
Yarboeva Farida Ulug'bek qizi, Yoqubova Zilola To'ra qizi	
RAQAMLI SOLIQ NAZORATINING BUXGALTERIYA TIZIMIGA TA'SIRI	30
Abdulaxatov Mirkomil O'rol o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
ИННОВАЦИОННЫЙ МАРКЕТИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	34
Насиров Дилшод Фархадович, Халманова Шахзода, Кенесбаева Азиза	
O'ZBEKISTON TURIZM TIZIMIDA QO'SHILGAN QIYMAT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	39
Normurodov X.E., Abdurazakova Farangis Dilshod qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ШКОЛЫ НАУКИ УПРАВЛЕНИЯ И ИХ ОСНОВНЫЕ ИДЕИ.....	44
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Джамолова Хилола Исмаиллаевна	
O'ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA MOSLASHTIRISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	50
Qosimova Fazilat Sherzod qizi, Shermuxamedov Bexzodjon Usmonovich	
MARKAZIY BANK RAQAMLI VALYUTALARI VA GLOBAL PUL TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	57
Jumanova Shaxlo Boxodir qizi, Shovkatov Nodirjon Ne'matjon o'g'li	
RAQOBAT VA MONOPOLIYA SHAROITIDA BOZOR SAMARADORLIGI HAMDA IQTISODIY RIVOJLANISH OMILLARI	62
Yo'ldashaliyev Muxammadaziz Xabibulla o'g'li, Yoqubova Zilola Tura qizi	
ИНВЕСТИЦИИ В ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ	68
Насиров Дилшод Фархадович, Тохинова Азиза Олимжоновна, Исокулова Хуснора алохиддиновна	
ARZON KREDITLAR VA IQTISODIY O'SISH: MARKAZIY BANK SIYOSATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	74
Ziyodullayev Dilshod Sherzodovich	
ОЦЕНКА ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА ЭКОЛОГИЧЕСКИ ЧИСТОГО ПРОДУКТА ИЗ ВОЛЛАСТОНИТА.....	80
Кахоров Улугбек	
O'ZBEKISTONDA YONUVCHI SLANETS QAZIB OLIISHNING EKOLOGIK TA'SIRI VA ATROFMUHITNIMUHOFAZA QILISH MASALALARI.....	84
Abduganiyev Azizbek Shuxratovich	
RIVOJLANAYOTGAN KAPITAL BOZORLARIDA AKTIVLARNI BAHOLASH MODELLARINI QO'LLASH XUSUSIYATLARI	88
Ashraf Turdialiyev	
KO'CHMAS MULK, MASHINA VA ASBOBUSKUNALARNING BUXGALTERIYA HISOB I OBYEKTI SIFATIDA XALQARO HISOB DAN FARQLI JIHATLARI.....	94
Jo'raqulov Firdavs Abdulatif o'g'li	
Shirinova Farangiz	

TURIZM SOHASIDA OILAVIY BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	99
Ergashkulov Muyinjon Umedovich	

TURIZM SOHASIDA OILAVIY BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI

Ergashkulov Muyinjon Umedovich

“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti

Menejment (turizm biznesini boshqarish) ta'lim yo'nalishi

3-kurs talabasi

E-mail: muinergashkulov@gmail.com

Ilmiy rahbar: Vafoqulova Mexruza Suxrobjon qizi

“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti

“Xalqaro biznes va kreativ iqtisodiyot” kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: m.vafoqulova@univ-silkroad.uz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1751-3630>

Annotatsiya. Mazkur maqolada turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri hamda hududlarda turistik xizmatlar sifatini oshirishdagi o'rni tadqiq etilgan. Shuningdek, oilaviy tadbirkorlik subyektlarining turizm industriyasidagi faoliyati, ularni qo'llab-quvvatlashning institutsional asoslari va rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishga qaratilgan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: turizm, oilaviy biznes, oilaviy tadbirkorlik, turistik xizmatlar, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm, xizmat ko'rsatish sohasi, turizm infratuzilmasi, innovatsion rivojlanish, bandlik, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract. This article examines the organizational and economic mechanisms for developing family businesses in the tourism sector, their impact on economic efficiency, and their role in improving the quality of tourism services in regions. The study analyzes the activities of family entrepreneurship entities within the tourism industry, the institutional framework for their support, and future development prospects. Based on the research findings, scientific and practical recommendations have been developed to improve organizational and economic mechanisms aimed at fostering family business development in the tourism sector.

Keywords: tourism, family business, family entrepreneurship, tourism services, organizational and economic mechanism, service sector, tourism infrastructure, innovative development, employment, economic efficiency.

Аннотация. В данной статье исследуются организационно-экономические механизмы развития семейного бизнеса в сфере туризма, их влияние на экономическую эффективность и роль в повышении качества туристических услуг в регионах. Проанализированы особенности деятельности субъектов семейного предпринимательства в туристической индустрии, институциональные основы их поддержки и перспективы развития. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию организационно-экономических механизмов развития семейного бизнеса в сфере туризма.

Ключевые слова: туризм, семейный бизнес, семейное предпринимательство, туристические услуги, организационно-экономический механизм, сфера услуг, туристическая инфраструктура, инновационное развитие, занятость населения, экономическая эффективность.

KIRISH

Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanib, mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi. Turizm nafaqat valyuta tushumlarini oshirish, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini ko'paytirish va hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Oilaviy biznes iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning

turizm sohasidagi faoliyati milliy madaniyat, an'ana va qadriyatlarni saqlash hamda turistlarga autentik xizmatlarni taqdim etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Xususan, oilaviy mehmon uylari, milliy hunarmandchilik, gastronomik turizm, agroturizm va ekoturizm yo'nalishlarida oilaviy tadbirkorlik subyektlarining faoliyati tobora kengayib bormoqda. Bu esa hududlarda turistik xizmatlar diversifikatsiyasini ta'minlash va mahalliy aholining turizm jarayonlaridagi ishtirokini faollashtirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda turizmni rivojlantirish va oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, qulay institutsional muhit yaratilmoqda. Shu bilan birga, turizm sohasida faoliyat yuritayotgan oilaviy biznes subyektlarining moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, zamonaviy boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish, marketing faoliyatini takomillashtirish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasini oshirish sohaning barqaror rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish, ularning samaradorligini oshirish va raqobatbardoshligini kuchaytirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur maqolaning maqsadi turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini tadqiq etish hamda ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun turizm sohasida oilaviy biznesning nazariy asoslari o'rganildi, mavjud rivojlanish tendensiyalari tahlil qilindi hamda sohani yanada rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari belgilab berildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirish masalalari xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Xususan, oilaviy biznesning nazariy asoslari, uning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, boshqaruv xususiyatlari va raqobatbardoshligini oshirish masalalari ko'plab ilmiy ishlarda o'z aksini topgan.

Oilaviy biznes nazariyasining shakllanishiga salmoqli hissa qo'shgan olimlardan biri J. Gersick bo'lib, u oilaviy korxonalar rivojlanishining evolyutsion modelini ishlab chiqqan va oilaviy biznesning uzoq muddatli barqaror faoliyat yuritish omillarini asoslab bergan. M. Chrisman, J. Chua va R. Sharma tadqiqotlarida oilaviy biznesning boshqaruv tizimi, strategik rivojlanish omillari hamda iqtisodiy samaradorlikka ta'siri yoritilgan. Ularning fikricha, oilaviy korxonalarning muvaffaqiyati oila manfaatlari va biznes maqsadlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga bog'liq [1, 2, 3].

Turizm iqtisodiyoti va turistik tadbirkorlik masalalari bo'yicha R. Mill va A. Morrison, C. Cooper, J. Fletcher, D. Gilbert hamda S. Wanhill kabi olimlarning ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotlarda turizmning hududiy rivojlanishga ta'siri, turistik xizmatlar bozorining xususiyatlari va kichik biznes subyektlarining turizm industriyasidagi roli tahlil qilingan. Ayniqsa, turizm sohasida kichik va oilaviy biznes subyektlari mahalliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi [4, 5, 6, 7].

So'nggi yillarda oilaviy biznes va turizm integratsiyasiga bag'ishlangan tadqiqotlar soni ortib bormoqda. Xususan, agroturizm, ekoturizm, gastronomik turizm va oilaviy mehmon uylari faoliyatini rivojlantirish orqali mahalliy aholi bandligini oshirish hamda hududlarning turistik jozibadorligini kuchaytirish masalalari alohida o'rganilgan. Tadqiqotchilar oilaviy biznesning turizm sohasidagi afzalliklari sifatida xizmatlarning milliy an'analarga asoslanganligi, moslashuvchan boshqaruv tizimi va turistlar bilan bevosita muloqot imkoniyatlarini ko'rsatib o'tganlar.

O'zbekiston olimlaridan A. Vahobov, Q. Abdurahmonov, B. Xodiyev, Sh. Shodmonov, S. G'ulomov va boshqa tadqiqotchilarning ilmiy ishlari tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, xizmat ko'rsatish sohasi samaradorligini oshirish hamda turizmni iqtisodiy taraqqiyotning muhim yo'nalishi sifatida rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ularning tadqiqotlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmlari, davlat tomonidan yaratilayotgan institutsional sharoitlar hamda turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo'nalishlari tahlil qilingan [8, 9, 10].

Biroq mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini kompleks ravishda takomillashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish hamda hududiy xususiyatlarni hisobga olgan holda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish masalalari yetarli darajada o'rganilmagan. Mazkur holat ushbu yo'nalishda qo'shimcha ilmiy tadqiqotlar olib borish zaruratini yuzaga keltiradi. Shu bois mazkur maqolada turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari chuqur tahlil qilinib, ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi [11].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini o'rganish va baholashga qaratilgan ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy nazariya, turizm iqtisodiyoti, tadbirkorlik faoliyati va oilaviy biznesni rivojlantirishga oid ilmiy qarashlar hamda konseptual yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning analiz va sintez, induksiya va deduksiya, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil hamda mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Analiz va sintez usullari yordamida turizm sohasida oilaviy biznes faoliyatining nazariy va amaliy jihatlarini o'rganildi hamda ularning o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi. Qiyosiy tahlil usuli orqali xorijiy mamlakatlar tajribasi va O'zbekistonda oilaviy biznesni rivojlantirish holati taqqoslandi.

Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasining turizm va tadbirkorlikni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari, statistik ma'lumotlar, ilmiy monografiyalar, maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda soha bo'yicha ilmiy tadqiqotlar natijalari tashkil etdi. Shuningdek, turizm sohasida faoliyat yuritayotgan oilaviy biznes subyektlari faoliyatiga oid ma'lumotlardan foydalanildi.

Tizimli yondashuv asosida turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishga ta'sir etuvchi tashkiliy, iqtisodiy, institutsional va innovatsion omillar o'zaro bog'liqlikda o'rganildi. Iqtisodiy-statistik tahlil usullari yordamida oilaviy biznesning turizm xizmatlari bozoridagi ulushi, bandlikni ta'minlashdagi o'rni va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari baholandi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish jarayonida ilmiy abstraksiyalash va ekspert baholash usullaridan foydalanilib, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turizm sohasida oilaviy biznes subyektlari faoliyatining rivojlanishi hududlarda yangi ish o'rinlari yaratish, aholining daromadlarini oshirish hamda turistik xizmatlar diversifikatsiyasini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. So'nggi yillarda davlat tomonidan oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, imtiyozli kreditlar ajratish va turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar natijasida ushbu yo'nalishda faoliyat yuritayotgan subyektlar soni ortib bormoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, oilaviy mehmon uylari, milliy hunarmandchilik, gastronomik va agroturizm xizmatlari turistlar tomonidan yuqori talabga ega bo'lib, ularning hududiy turizm rivojiga qo'shayotgan hisssasi sezilarli darajada oshgan. Ayniqsa, oilaviy biznes subyektlarining moslashuvchan boshqaruv tizimi va milliy qadriyatlarga asoslangan xizmat ko'rsatish modeli ularning raqobatbardoshligini kuchaytirmoqda.

1-jadval

Turizm sohasida oilaviy biznes rivojlanishining shartli ko'rsatkichlari¹

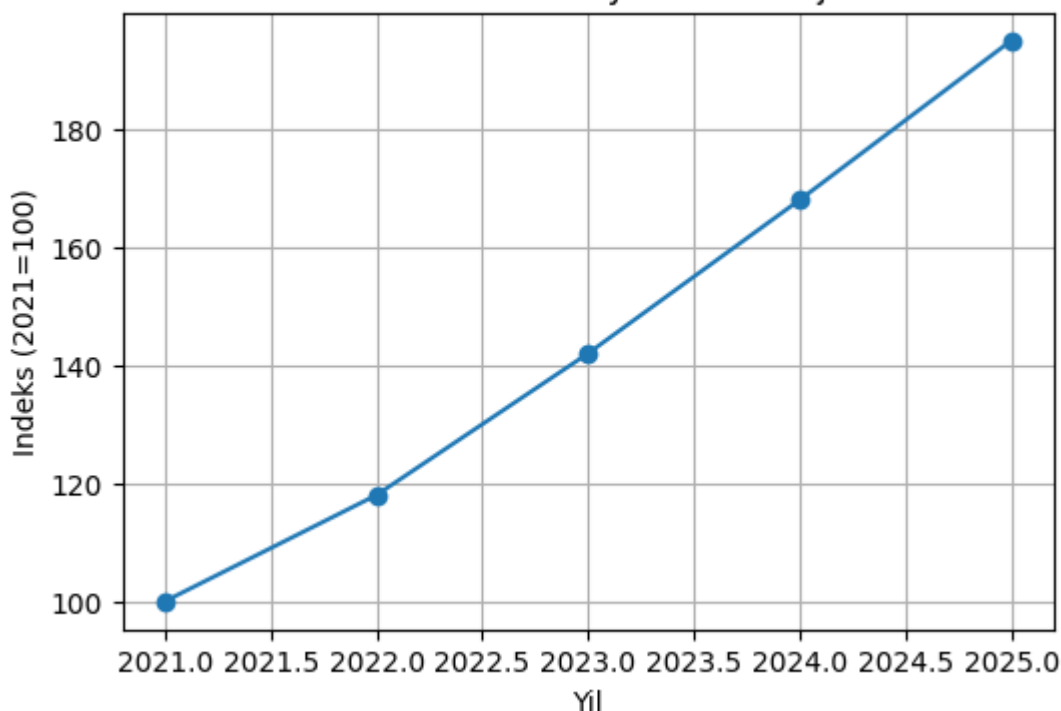
T/r	Yillar	Oilaviy biznes subyektlari soni (indeks)	Bandlik darajasi (indeks)	Turistik xizmatlar hajmi (indeks)
1	2021	100	100	100
2	2022	118	112	120
3	2023	142	128	145
4	2024	168	146	173
5	2025	195	165	208

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, turizm sohasida oilaviy biznes subyektlari soni va ular tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlar hajmi yildan-yilga o'sish tendensiyasiga ega. Bu esa mazkur sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirish va aholi bandligini ta'minlashdagi ahamiyati ortib borayotganligini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida raqamli marketing texnologiyalarini joriy etish, oilaviy mehmon uylarini zamonaviy boshqaruv tizimlari asosida tashkil etish, mahalliy turistik mahsulotlarni xalqaro bozorlarga olib chiqish hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish tavsiya etiladi.

¹ Manba: Muallif ishlanmasi

Turizm sohasida oilaviy biznes rivojlanishi

1-rasm. Turizm sohasida oilaviy biznes subyektlari sonining o'sish dinamikasi (2021–2025-yillar)²

1-rasm ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2021–2025-yillar davomida turizm sohasida faoliyat yuritayotgan oilaviy biznes subyektlari soni barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan. Shartli indeks ko'rsatkichi 2021-yildagi 100 birlikdan 2025-yilda 195 birlikka yetib, qariyb 95 foizga oshgan. Bu holat mamlakatda oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, turizm infratuzilmasini rivojlantirish hamda sohada yaratilayotgan qulay biznes muhitining samarali natijalarini aks ettiradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaviy biznes subyektlarining ko'payishi turistik xizmatlar hajmining kengayishi, yangi ish o'rinlarining yaratilishi va hududlarning turistik jozibadorligi oshishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, oilaviy mehmon uylari, milliy hunarmandchilik va gastronomik turizm yo'nalishlarining rivojlanishi mahalliy aholining turizm faoliyatidagi ishtirokini kuchaytirgan.

Shunday qilib, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini yanada takomillashtirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralarini kuchaytirish ushbu sohaning barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirish mintaqaviy iqtisodiy o'sishni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda mahalliy resurslardan samarali foydalanishda muhim ahamiyatga ega. Oilaviy tadbirkorlik subyektlari turizm xizmatlarining sifatini oshirish, milliy an'analarni saqlash va turistlar oqimini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, boshqaruv bilimlarini oshirish hamda infratuzilmani takomillashtirish ushbu sohaning rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Yuqoridagi tadqiqotlar natijasida quyidagi takliflarni keltirmoqdamiz:

Birinchidan, oilaviy turizm biznesi uchun imtiyozli kredit va grant dasturlarini kengaytirish zarur;

Ikkinchidan, kichik oilaviy tadbirkorlar uchun maxsus o'quv va maslahat markazlarini tashkil etish orqali ularning boshqaruv va marketing ko'nikmalarini oshirish lozim;

Uchinchidan, turizm infratuzilmasini rivojlantirish hamda hududiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish, shuningdek, raqamli marketing va onlayn bron qilish tizimlarini joriy etishda ko'maklashish maqsadga muvofiqdir;

2 Manba: Muallif ishlanmasi

To'rtinchidan, oilaviy biznesni xalqaro turizm bozoriga integratsiya qilishni rag'batlantirish orqali ularning raqobatbardoshligini oshirish lozim.

Xulosa qilib aytganda, turizm sohasida oilaviy biznesni rivojlantirish mamlakat va mintaqalar iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim omillardan biri hisoblanadi. Oilaviy tadbirkorlik subyektlari mahalliy resurslardan samarali foydalanish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda turizm xizmatlari sifatini oshirish orqali sohaning raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, ushbu yo'nalishda moliyaviy resurslarga cheklangan kirish, boshqaruv ko'nikmalarining yetishmasligi va infratuzilma bilan bog'liq takomillashtirilishi lozim bo'lgan jihatlar mavjud bo'lib, ular tizimli yondashuv asosida izchil rivojlantirilishi maqsadga muvofiq. Umuman olganda, oilaviy turizm biznesini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish uning barqaror rivojlanishiga va xalqaro turizm bozoridagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Gersick K. E., Davis J. A., Hampton M. M., Lansberg I. Generation to Generation: Life Cycles of the Family Business. — Boston: Harvard Business School Press, 1997.
2. Chrisman J. J., Chua J. H., Sharma P. Trends and Directions in the Development of a Strategic Management Theory of the Family Firm // Entrepreneurship Theory and Practice. — 2005. — Vol. 29, No. 5. — P. 555–575.
3. Chua J. H., Chrisman J. J., Sharma P. Defining the Family Business by Behavior // Entrepreneurship Theory and Practice. — 1999. — Vol. 23, No. 4. — P. 19–39.
4. Mill R. C., Morrison A. M. The Tourism System. — 7th ed. — Dubuque, Iowa: Kendall Hunt Publishing, 2012.
5. Fletcher J., Fyall A., Gilbert D., Wanhill S. Tourism: Principles and Practice. — 6th ed. — Harlow: Pearson Education, 2018.
6. Hall C. M. Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships. — 2nd ed. — Harlow: Pearson Education, 2008.
7. Buhalis D. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. — Harlow: Pearson Education, 2003.
8. G'ulomov S. S. Tadbirkorlik va kichik biznes. — Toshkent: Sharq, 2002.
9. Abdurahmonov Q. X. Mehnat iqtisodiyoti: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Fan, 2019.
10. Xodiyev B. Yu., Shodmonov Sh. Sh. Iqtisodiyot nazariyasi. — Toshkent: Barkamol fayz media, 2017.
11. Nodirovna M. S. Problems of Development of the Service Sector in the Context of Digital Changes in the Republic of Uzbekistan // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — T. 35. — C. 626–634.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-martdagi "Iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirishga oid davlat siyosatini tubdan yangilash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5975-son Farmoni. URL: <https://lex.uz/docs/-4776669>
13. O'zbekiston Respublikasining 2012-yil 2-maydagi "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi O'RQ-328-son Qonuni. URL: <https://lex.uz/docs/-2006789>
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 11-maydagi "Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5113-son Qarori. URL: <https://lex.uz/docs/-5421233>
15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 6-maydagi "Aholi bandligini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan ishlar natijadorligi va samaradorligini oshirishda mahalliy ijro hokimiyati va iqtisodiy kompleksning hududiy organlari rahbarlarining shaxsiy mas'uliyatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2960-son Qarori. URL: <https://lex.uz/docs/-3196370>
16. UNWTO. World Tourism Barometer. — Madrid: World Tourism Organization, 2023.
17. Sharpley R. Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability? — London; New York: Routledge, 2009.
18. Smith V. L. Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism. — Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2019.
19. Nodirovna M. S. Social Policy: Objectives and Theoretical Foundations of the Study // Central Asian Journal of Social Sciences and History. — 2023. — Vol. 4, No. 7. — P. 1–9.
20. Мирзаева Ш. Н. Новые трансформации и изменение профессий в условиях цифровой экономики на рынке труда Узбекистана // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — T. 36. — C. 668–679.
21. Абдукаримов Ф. Б. А., Мирзаева Ш. Н. Малый бизнес как фактор развития конкурентной среды национальной экономики Узбекистана // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — T. 36. — C. 657–667.
22. Абдукаримов Б. А. А., Мирзаева Ш. Н. Роль иностранных инвестиций в модернизации экономики в Республике Узбекистан // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — T. 36. — C. 648–656.
23. Mirzaeva Shirin Nodirovna. The Importance of Investing in the Development of the Social Sphere in Our

- Country // Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance. — 2023. — Vol. 4, No. 6. — P. 153–160. URL: <https://cajitmfm.centralasianstudies.org/index.php/CAJITMF/article/view/534>
24. Курбанова Р., Мирзаева Ш., Хакимов Д. Роль социальных сетей и технологий в измерении социального капитала // Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences. — 2023. — Т. 3, № S/4. — С. 204–216.
25. Шарипов Т. С., Мирзаева Ш. Н. Состояние внедрения инновационных проектов в сфере услуг в Узбекистане // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — Т. 36. — С. 27–45.
26. Мирзаева Ш. Н. Зарубежный опыт поддержки предпринимательства и деловой активности женщин // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — Т. 36. — С. 46–56.
28. Nodirovna M. S. Creation of an Additional Product in the Service Process in the Republic of Uzbekistan // Gospodarka i Innowacje. — 2023. — Т. 35. — С. 635–643.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

3-Maxsus son. Bakalavr talabalarining maqolalari to'plami

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>